

**Особливості читання мовчки. Різновиди читання
(ознайомлювальне, вивчальне, критичне). Навчальне читання
мовчки**

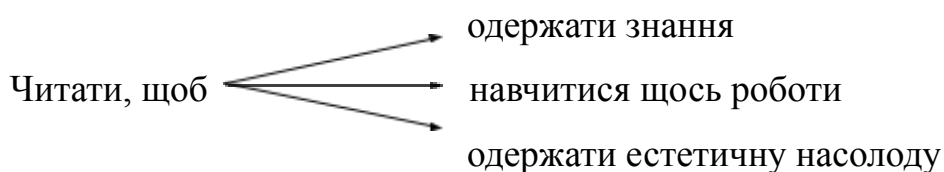
Надзвичайно важливим є вміння *читати*. Читання, як і аудіювання, є рецептивним видом мовленнєвої діяльності. Як і процес аудіювання, процес читання складається з *мотиваційного етапу* (визначення мети), *аналітико-синтетичного* (сприйняття, розуміння) та *виконувального* (прийняття рішення на основі одержаної інформації з наступним говорінням або письмом).

Сприйняття та розуміння написаного (надрукованого) розпочинається з аналізу та синтезу як змісту, так і оформлення думки. Зорове та мислительне сприйняття слова або частини речення випереджає їх «озвучення» у внутрішньому мовленні. Спрацьовує *механізм здогадки*: що відбудеться далі, як розвиватимуться події? Здогадка ґрунтується на ключових словах, на поєднанні в реченнях певних слів, на розстановці розділових знаків, а також на розумінні окресленої в тексті ситуації, розуміння якої залежить передовсім від життєвого досвіду читача (спрацьовує *механізм смислової орієнтації*). Якщо здогадка не підтверджується, читач вибудовує іншу гіпотезу.

Щоб утримати в оперативній (короткотривалій) пам'яті початок прочитаного висловлювання, той, хто читає, здійснює «згортання» текстової інформації – заміну змісту мікротекстів (частин тексту) на «сміслові згустки» - стислі еквіваленти змісту (включається *механізм еквівалентних заміन*). Такі «ядра змісту» у вигляді ключових слів, синонімічних слів і структур, тез, наочних образів та схем, які самі по собі є непередаваними, а тому їх теж необхідно замінювати словами, утримуються та зберігаються у внутрішньому мовленні. Таке збереження забезпечує розуміння й запам'ятовування сприйнятого при читанні. У цьому й полягає суть процесу розуміння прочитаного.

Отже, розуміння прочитаного здійснюється за допомогою дії *механізму здогадки, механізму смислової орієнтації та механізму еквівалентних замін*. Здебільшого дія цих механізмів відпрацьовується підсвідомо, проте формувати й удосконалювати ці механізми можна за допомогою спеціальних вправ. За допомогою вправ можна також розвинути навички самоконтролю й самокорекції.

У процесі читання вирішуються різноманітні комунікативні завдання. Їх можна виразити за допомогою такої схеми:

Відповідно до цих комунікативних завдань реалізуються й різні види читання. Здебільшого виділяються три види читання: *ознайомлювальне*, *вивчальне* та *вибіркове*. Види читання можна показати за допомогою таблиці¹:

Види читання	Що потрібно усвідомити	Характер читання
Ознайомлювальне	Чи варто це читати? Кому текст адресовано? Який зміст має кожен із розділів (абзаців) і текст у цілому?	Швидке перегортання сторінок, читання заголовків; перегляд окремих фрагментів тексту, ознайомлення з ілюстраціями; читання анотації, змісту видання
Вивчальне	Яка тема та основна думка тексту? Що в тексті головне, а що – другорядне? Яку нову для читача інформацію містить текст?	Повільне, вдумливе читання тексту або його частин; глибоке проникнення в його зміст; максимально повне осягнення нової інформації
Вибіркове	Про що говориться в тексті? Яка інформація є корисною? У яких частинах (розділах) тексту її вміщено?	Перегортання сторінок, швидке читання заголовків, змісту, окремих фрагментів тексту; повільне читання потрібних частин з метою вилучення потрібної інформації

Останнім часом виділяють ще один вид читання – *сканування*. Сама назва пояснює характер такого читання: швидкий перегляд тексту з метою пошуку певного слова, прізвища, факту.

Читач має навчитися свідомо вибрати певний вид читання залежно від комунікативного завдання, яке перед ним стоїть.

Виконання вправ на закріплення вивченого.

Проведення навчального читання мовчки.

МИКОЛА БІДНЯК

Унікальним мистецьким явищем, - і то не тільки на тлі українського мистецтва, - є Микола Бідняк, людина трагічної долі, художник, який, попри тяжке каліцтво, став взірцем духовного і творчого подвигу.

Народився Микола Бідняк 1930 року в Торонто. Коли хлоп'яті було чотири роки, батьки взяли його із собою на рідну Буковину. Щоб не потрапити під більшовицьку окупацію, наприкінці війни сім'я виїхала до

Німеччини. Вже там Микола, натрапивши на польову міну, втратив обидві руки.

1950 року юнак з батьками повернувся до Канади. Маючи нездоланну силу волі та винятковий хист до малярства, він знайшов у собі сили закінчити Інститут технології та мистецтва в Калгарі (провінція Альберта), а згодом Онтарійський коледж образотворчого мистецтва в Торонто.

Непереможне покликання до мистецтва навчило Миколу винахідливості. На куку правої руки він натягував еластичний гумовий бандаж, яким міцно притискав пензель чи олівець. Часто йому доводилося затискувати пензель зубами чи між пальцями ноги. У такий спосіб Микола виконував дивовижні за драматизмом малярські та графічні роботи, технічній досконалості яких міг позаздрити будь-який митець.

Микола Бідняк створив ікони, портрети, пейзажі, натюрморти, обкладинки до книг. Ікони та світські твори Бідняка здобули світове визнання, експонувалися у США, Канаді, Мексиці, Іспанії, Швеції, Швейцарії, Великобританії, Італії, Японії. Художник мав престижні нагороди, був багаторічним членом Української спілки образотворчих митців США й Канади, а також Міжнародної Асоціації митців, що малюють вустами і пальцями ніг (центр Асоціації знаходиться в князівстві Ліхтенштейн).

В Україні творчість Миколи Бідняка була майже незнаною до 1990 року. 1991 року він був обраний професором Львівської академії мистецтв. У 1995 році Микола Бідняк став лауреатом Державної премії України ім. Тараса Шевченка. Кілька робіт митець передав Національному музею у Львові для постійно діючої експозиції.

Роботу «Чорнобильська Богоматір» (створену 1992 р.) Микола Бідняк подарував Національному музею образотворчого мистецтва у Києві. До того картина виставлялася у багатьох галереях на Заході.

Обережно ступає Мати Божа випаленою радіацією землею України. Ступає м'якими сап'янцями між рідким почорнілим, обвугленим житнім колоссям і квітками волошок, що змінили свій колір з блакитного на тьмяно-бузковий. У правиці Діви Марії – чорна амфора – символ упокороної атомної стихії. Лице Богородиці зчорніле від муки. Та разом із Богоматір'ю і ми сподіваємося на те, що Божий Син відтворить сплюндровану гріхом українську землю, очистить її від скверни, як очищає Він грішну душу, котра щиро покаялась.

Постаті Господа, Богородиці та Ангелів на іконах Миколи Бідняка видовжені, розтягнені вгору, аж до порушення природних пропорцій. Певною мірою в цьому відчутний вплив композиції іспанського митця грецького походження Ель Греко. Однак Микола Бідняк до таких деформацій вдається з певною метою: показати відмінність світу небожителів від вимірів земних, звичних для людського ока.

Як член світової Асоціації митців-інвалідів у Ліхтенштейні Микола Бідняк виявляв турботу про інвалідів України, про людей, які, не скорившись долі, прагнуть жити повноцінним життям і приносити користь. Таких художник залучив до роботи в славнозвісній асоціації, що надавала їм відчутної творчої й матеріальної підтримки.

Протягом усього життя Микола Бідняк уперто шукав можливості не тільки виразити свій хист, а й бути взірцем мудрості для обездолених. Помер художник 2000 року.

(479 слів)

(За Д. Степовиком та О. Іщенком)

На кожне із питань вибрати правильну відповідь.

1. Одержати професійну освіту художника Миколі Біднякові допомогли:
 - а) матеріальна підтримка багатих батьків та їхні зв'язки;
 - б) нездоланна сила волі та винятковий хист до малярства;
 - в) матеріальна допомога меценатів йому як художникові-інваліду;
 - г) прагнення слави та матеріального добробуту.
2. Микола Бідняк створював:
 - а) ікони, портрети, пейзажі, натюрморти, обкладинки до книг;
 - б) ікони, олійні портрети та пейзажі, настінні розписи;
 - в) ікони, олійні портрети та пейзажі, мозаїки;
 - г) ікони, фрески, мозаїки, проекти будинків.
3. Центр Міжнародної Асоціації митців, що малюють вустами і пальцями ніг, знаходиться:
 - а) у Монако;
 - б) у Люксембурзі;
 - в) у Ліхтенштейні;
 - г) в Лондоні.
4. Лауреатом Державної премії України ім. Тараса Шевченка Микола Бідняк став:
 - а) 1950 року;
 - б) 1990 року;
 - в) 1995 року;
 - г) 1999 року.
5. Національному музеєві образотворчого мистецтва у Києві Микола Бідняк подарував:
 - а) ікону «Христос Вседержитель»;
 - б) ікону «Чорнобильська Богоматір»;
 - в) ікону «Богоматір з Божим Немовлям»;
 - г) ікону «Богоматір, Христос та Іоанн Хреститель».
6. Героїня ікони Миколи Бідняка простує:
 - а) вулицями сплюндрованого міста;
 - б) поруділим спаленим лісом;
 - в) почорнілим спаленим полем;

г) безлюдним берегом океану.

7. Ікону Миколи Бідняка перейнято надією на те, що:
- а) сплюндровану гріхом українську землю буде відроджено;
 - б) українці знайдуть притулок в інших землях;
 - в) винуватців Чорнобильської трагедії буде покарано;
 - г) українці з усього світу повернуться в Україну.
8. Постаті в роботах Миколи Бідняка видовжені, розтягнені вгору через те, що:
- а) як інвалід він обмежений у засобах, тому йому важко передати правильні пропорції людського тіла;
 - б) художник прагне показати відмінність світу небожителів від вимірів земних;
 - в) художник не вивчив анатомії людини;
 - г) художника не цікавить тіло, його увага прикута до душі.
9. Особливу турботу Микола Бідняк виявляв:
- а) про музеї України;
 - б) про мистецькі навчальні заклади України;
 - в) про інвалідів України;
 - г) про дипломатичні стосунки України з іншими державами.
10. Микола Бідняк став:
- а) взірцем майстра вишуканого живопису ХХ ст.;
 - б) взірцем майстра сучасного іконопису;
 - в) взірцем духовного і творчого подвигу;
 - г) взірцем майстра книжкової ілюстрації;
11. Синонімами визначення *унікальний* є слова:
- а) єдиний, об'єднаний, цілісний;
 - б) рідкісний, винятковий, незвичайний;
 - в) всеосяжний, різнобічний, загальний;
 - г) поширений, відомий, розповсюджений.
12. Синонімами слова *сплюндрований* є слова:
- а) надто великий, важкий, обтяжливий;
 - б) знівечений, скалічений, зіпсований;
 - в) сумний, драматичний, трагічний;
 - г) унікальний, неповторний, оригінальний.

Домашня робота:

Феномен Івана Франка

Ця ніч мала стати для нього останньою, і він це знав. Хотів діждати сонця й ранку. Біля ліжка куняли ті, хто за ним доглядав, - випадкові чужі люди. Не було поруч ні дружини, ні дітей. Мусив померати без них...

Тривала кривава війна. З фронту надходили сумні вісті: розбиті бойові сили січових стрільців, які мали здобути Українську державу, вже вкотре пересварилися українські проводирі...

Це мучило. Тепер, перед обличчям смерті, всі його старання й старання всіх мучеників за українську ідею видавалися марними. Даремною видавалась дорога через випечену сонцем пустелю, якою він, як біблійний Мойсей, вів свій народ. У маренні бачив, як до землі обітованої його народ йшов, нарікаючи на лиху долю, злих сусідів, яких з доброти сердечної називав "воріженьками", котрі мають згинуть, як роса на сонці. Проте вороги не гинули, гинув народ у ярмі... Та ні, це був не народ, це пленталась зледащіла маса, позбавлена гарту й сили волі, нездатна або заледве здатна до політичного життя на власному смітнику. Вона, ця маса, називала себе хохлами, русинами, малоросами. Вона давно забула свої корені, їй видавалось за найкраще стояти в чужому хліві бидлом, споживаючи те, що кинуть під ноги... Франко гнав це стадо бичем своєї Думки, свого Слова. У кінці життя, оглядаючись на свій труд, він мав право з гіркотою вимовити:

Ті слова про обіцяний край для їх слуху – се казка;

М'ясо стад їх, і масло, і сир – се найвищя ласка.

Йому ж на цій дорозі випали тюрми та етапи. Від тих етапів йому відпадали нігті, а ноги перетворювались на криваву запечену рану. Пригадав, як мачуха, добра й милостива жінка, після того, як його пригнали в Нагуєвичі (а він марив у тифозній лихоманці), молилась і благала Бога покласти кінець його мукам, забравши в інший, кращий світ. Пригадалось, як мудрий вітчим радив йому кинути все й піти служити в монастир...

Франкові належать слова, які нині, коли все, в тім числі й совість, продається за долари, можуть лише здивувати. "Коли... по змозі й силі працюю для Русі, то, ...не з причин сентиментальної натури. До цього примушує мене почуття собачого обов'язку. Як син селянина-русина, вигодований чорним селянським хлібом, працею твердих селянських рук, почуваю обов'язок панщиною всього життя відробити ті шеляги,

які видала селянська рука на те, щоб я міг видряпатися на висоту, де видно світло, де пахне воля, де ясніють вселюдські ідеали”. Саме так – "вселюдські ідеали”, - це говорив Іван Франко, якого Ленін вважав "українським буржуазним націоналістом”, а Микита Хрущов, коли йому запропонували відзначити 100-річчя від народження Франка, відповів, що зараз не "время займаться” такими питаннями, зараз "страда”, треба думати про мільйонний пуд державі!

Геній Франка виявився не лише в літературній творчості, а й у тому, що вже в тих умовах він добачив, як створити плацдарм для Української держави. Він організував радикальну партію - першу політичну силу українців в Галичині з чітко визначеною кінечною метою і вказав механізм досягнення цієї мети. Цей шлях майбутні світочі наук назвуть "парламентським” і зазначать, що нічого б з того не вийшло, бо державу можна здобути лише революціями, подібними до Жовтневого перевороту...

Коли стало зрозуміло, що земля обітована не є міфом, коли вдарив у ніздрі запах влади, всі оті проводирі почали будувати українську державу задля... власних кишень. Франко ж став зайвим – його оголосили "політичним трупом”. З нього кепкували. Про нього розпускали найогидніші плітки. Його титанічну працю називали "продукцією”, у кожному творі шукаючи плагіат. Все це Франко називав заганням "мільйону дрібних шпильок під нігті”. До такого він звик.

Франко був сумлінням нації, її інтелектом. За всі пережиті кривди, образи, страждання йому було досить побачити, як його народ поволі підноситься, свідомо шукаючи шляхів до правди й волі. Заради цього міг нести ціле своє життя важкий хрест. І ніс його достойно.

Він відійшов у вічність 28 травня 1916 року о 16 годині в своєму запущеному домі, самотньо, при випадкових чужих людях.

Його похорон став одним з наймасовіших у тодішньому Львові. Франко похований на Личаківському кладовищі.

Не так давно Львів багатолюдно ховав Володимира Івасюка та Ігоря Білозора. Ми перетворились на націю, яка навчилася пишно проводити на той світ своїх мучеників... (За Р.Гораком; 655 сл.).

Виконати тестування:

<https://naurok.com.ua/test/join?gamecode=3047795> (відкрито до 22.09)